

Miralda Visnev: Kuninga rätsepa seto motiivid Moemajas

Setomaa esimene kuninga rätsep jutustab kuidas ta Tallinna Moemaja tehnoloogina ekstravagantseid ideid seto traditsioonidega ühendas.

Igor Taro

Elate praegu Tallinna lähedal. Võib sellest järeldada, et Teie esivanemate kodu asub kontrolljoone taga?

Praeguse jaotuskava järgi asub see Petseri rajoonis. Endise Tsätski nurga Järvesuu vallas, Jatsmani külas. Mu esivanemad ja mu vanemad on seal elanud ja praegugi säilitame ja hooldame seda. Käime seal küll kallite viisadega, kuid ikkagi käime pidevalt.

Kaua te ise seal külas püsivalt elasite?

Elasin seal kuni lõpetasin Värskas mittetäieliku keskkooli. See oli 1951. aasta. Siis läksin Tallinnasse õppima Kergetööstustehnikumi. Selle ajani elasin püsivalt Jatsmanis.

Oli see varem suur küla?

Kadunud tädi tuletas meelde, et 1916. aastal kui ta mehele läks oli 36 talu ja 139 inimest. 1945. aastal oli jäänud 24 talu ja elanikke 66. Siis hakkas kolhooside aeg peale. Hetkel on seal jäänud kaks põliselanikku. Muidu elab seal rohkem inimesi, aga nad on kõik mujalt tulnud. Suviti on praegu 14 inimest ja seitse suitsu — talvel ainult neli.

Meil oli seal väga ilus Eesti ajal ehitatud kool. Hiljem muudeti see kakskeelseks ning sellest sai neljaklassiline kool, nii et viiendast klassist alates pidime käima Värskas, kuhu oli otseteed pidi kuus kilomeetrit.

Kuus kilomeetrit — see on ju võiks öelda, et suisa Värskas külje all...

Vastupidi. Nüüd tuleb sõita Värskast Verhulitsa poole, siis läbi Lutepää ja edasi Saatsse. Aga Lutepäält minu majani on kõigest kilomeeter otseteed, mis on nüüd kinni pandud. Varem sai sealt otse ära keerata ja ka metsi mööda võis veel minna. Aga nüüd tuleb autoga sõita Koidula kaudu. Saatsse kaudu käime jalgsi, jätame auto ühele poole piiri.

Miks valik just kergetööstustehnikumi peale langes, kas noorpõlves oli näputöö seda-võrd südamelähedane?

Näputöö oli kodus au sees. Mamma oli meil väga hea õmbleja. Ega mina sellest väga huvitatud ei olnud. Tahtsin tegelikult saada juuriliseks meditsiinieksperdik, mis vanematele kohe üldse ei meeldinud. Mamma ütles: seda on sul vaja õppida, soont sul on. Ja pidevalt tuli midagi õmmelda või teha.

Kuidas teie karjäär siis kujunes?

Pärast kooli lõpetamist läksin tööle Riiga. Ma ei tahtnud Tal-

linnasse jääda. Sain tööle suure õmblusvabrikusse südalinnas ja pandi kohe meistriks. Kogemusi muidugi ei olnud, aga vene keel oli mul hästi suus. See oli suur eelis.

Töötasime kuus päeva nädalas kaheksa tundi päevas, ainult laupäeval oli seitsmetunnine tööpäeva — nii ma töötasin seal kolm aastat.

Tulevane abikaasa õppis Leningradis ja me abiellusime 1957. aastal.

Ja tulite tagasi Eestisse?

Jah, abikaasal oli Tallinas elamispind ja ma sain kohe seal tööle meie sõprusvabrikusse. Töökohaga polnud mingit probleemi. Töötasin algul eksperimentaaltehhis Maakri tn. 15. Meil oli hulk väikesed töökodasid mööda linna laiali, aga käibed olid suured. Teine päris suur vabrik, mis tol ajal tegutses oli Klementi, mis õmblab naisteriideid.

Mida see eksperimentaaltehhis töö endast kujutas?

Me valmistasime ette tooteid tööstuslikuks tootmiseks. Meil olid kunstnikud, konstruktorid ja tehnoloogid. Kunstnik kujundas, konstruktor tegi lõiked ja tehnoloog pidi määrama materjali kulu, tehnoloogilised võtted ja kogu tehnoloogilise protsessi — toote vabrikusse konveierisse panek. Tehnoloog pidi näiteks tegema ka tsehhi projekte — kuidas ja millised masinad paigutada.

Kui palju siis tol ajal tegelikult ka eksperimenteerida saite?

Ikka saime. Kunstnikel ei olnud tol ajal piiranguid, nad võisid kujundada, mida tahtsid. Iga kuu oli kunstnikukogu, mis määras, millised asjad tegemisse. Kergetööstuse ministri asetäitja oli tavaliselt nõukogu esimees, kaubabaasi esindaja, teiste vabrikute spetsialistid, insenerid. Nemed otsustasid, kas asi sobis tootmiseks ja mida võiks muuta, niipalju kui kunstnik lubas muuta. Kui ei lubanud, siis mudel ei läinud töösse.

Kuivõrd oli rahvariie kandmine teie nooruspõlves levinud?

Meil oli külas vanemaid inimesi, kes kandsid elu lõpuni ainult rahvarõivaid. Oli traditsiooniline argipäevarõivas ja loomulikult olid pidulikud riided — see oli hoopis teine rida. Kirst oli inimestel ikka riideid täis.

Noored ei kandnud enam traditsioonilist argipäevarõivastust, aga kanti pidulikkude rahvarõivast traditsioonilistel pidudel, kirmaskitel. Enamuses noorikud, kes olid juba abielus. Neiu, käisid rahvariiega üsna vähe. Keskealised inimesed olid kirmaskitel muidugi enamuses traditsioonilises rõivastuses.

Kui palju oli teil edaspidises töös võimalus neid traditsioone kuidagi ära kasutada?

Kui ma 1964. aastal Tallinna Moemajasse tööle läksin, siis meil olid seal iga-aastased suured moedemonstratsioonid. Ja muidugi ei puudunud seal rahvuslik

Veera Hirsik
õpetaja

Kui Miralda Värskas koolis käis, siis olin just ülikoolist tulnud sinna tööle. Koolil oli vaja noort kaadrit ning õpetasin talle matemaatikat ja füüsikat. Ta oli võrdlemisi lahtise peaga tüdruk. Koolis pidi kaugelt käima. Kuigi eks ta oma vigureid ikka tegi, aga milligagi halvaga nüüd küll ei mäleta, et oleks vahele jäänud. Ta on selline, kes kohtudes tuleb alati ligi ja kallistab: «Tere, mu kallid õpetaja!» Väga hea laps.

teema: seto pits või seto motiivid näiteks. Elemendid traditsioonilisest rõivastusest, mida oli võimalik kanda tänapäeva rõivastele.

1982. aastal oli Moemaja juubel ja ma olin peoperenaine ja siis tegin endale seto motiividega kleidi. Tolleaegne kergetööstuse minister Jüri Kraft ütles: no sul on ikka seda julgust!

Siis oli selline aeg, kus seto rõivaid enam eriti ei kantud ja mina olin oma seto ehete ja käistega. Ütleme nii, et üsna ainulaadne ega häbenenud üldseg! Kõik teadsid, et olen seto. Ja kui öeldi, et no kõnõlõ ka iks ikka meile, siis ma ikka kõnõli'.

Kodukeel on teil niisiis seto keel?

Jah, ikka. Ka siis kui tuttavate kokku saame, siis räägime ka seto keeles. Lastega ei tule enam välja. Mina räägin seto kiilt, aga mulle kõneldakse eesti kiilt vastu. Kaks tüdart räägivad tegelikult külas olles seto keelt nagu õiged setod.

Kuidas Siidisõsarate kollektiiviga liitumine sai teoks?

Alguses käis laulmas hoopis tütar Ene. Ta jättis laulmise pärast magistratuur asumist Tartusse. Siis läksin mina. Ma polnud vahepeal 35 aastat seto laulu laulnud.

Tegelikult oli minu esimehe kokkupuude setonudusega 1980ndate lõpus, kui käisime Jüri Vaidlaga külasid mööda allkirju korjamas, et kogu Setomaa saaks ikkagi Eesti alla.

Ja inimesed julgusid anda allkirju?

Paljud andsid, aga mõned ütlesid nii, eriti just vene külades: ei, meie sinna enam ei lähe, pidime suurte raskustega endale leiba teenima, kui neil sulastena töötasime. Kuigi hiljem tahtsid ka need inimesed Eesti passe, ja paljud neist saidki, kes olid õigusjärgsed kodanikud.

Enda seto riided olete teinud ise?

Muidugi. Ja lastele ja lastelastele. Neile kõigile on seto rahvarõivad selga õmmeldud.

Rätsepa konkursi äravõitmine ilmselt väga suurt vaeva ei nõudnud?

Olen õmmelnud palju rahvariideid. Neid on nii Austraalias kui Rootsis — küll naiste sukmaneid ja meeste šerke. Eelmise aasta rääkisime Lembit Lennukiga, et tuleb see meeste härmak ära teha. Käisime siis Eesti rahvamuuseumis vaatamas. Muidugi on rahvarõivaste raamat ka, aga sellest polnud suuremat kasu. Pidin kõik lõiked ikkagi ise tegema.

Nii ma esitasingi kaks meeste kuube. Seal oli muidugi väga palju äärmiselt ilusaid rahvarõivaid paljudel teistel tehtud. Kes tahtis võistelda, sai esitada omavalmistatud asjad. Lisaks andsid kaks neiu meie eriuelsesande: niidist pidime tegema nõöbi ja niidist aasa. Ma ütlesin, et pole privileegi kaasa, aga kui peab, siis peab. Tegin ära ja muidugi oli väga meeldiv ja ülev tunne, kui järsku Aare (sootska — toim.) alla hõikas, et sain selle tiitli. ■

AMETILT RÄTSEP:
Miralda Visnev on kuninga rätsepa tiitli üle väga rõõmus, kuna on pidanud rõivatööstuse tehnoloog ametit kogu oma elu. Foto Igor Taro

Elok'auk

- ✘ Sündinud: 5. veebruaril 1936,
- ✘ Jatsmani külas
- ✘ 1951 — lõpetas Värskas Keskkooli
- ✘ 1955 — lõpetas Tallinna Kergetööstustehnikumi õmblustehnoloogia eriala
- ✘ 1955-1957 töötas meistrina õmblusvabrikus Riias
- ✘ 1957-1964 Tallinna Õmblusvabriku eksperimentaaltehhi tehnoloog
- ✘ 1964-1991 Tallinna Moemaja tehnoloog
- ✘ Hobid: ansambel Siidisõsarõ,
- ✘ Geneoloogia selts
- ✘ Abielus, kas tüdart, kolm tüdretüdart